

KRÁTKO Z HISTÓRIE A SÚČASNOSTI PRAVOSLÁVNEHO MONASTIERA PREPODOBNÉHO JÓVA POČAJEVSKÉHO V LADOMIROVEJ

Mgr. Marián Derco

Vznik pravoslávneho monastiera prepodobného Jóva Počajevského v Ladomírovej podnietili sociálne, politické a náboženské pomery, po I. svetovej vojne. Obrovská chudoba, vysoká nezamestnanosť, negramotnosť a zaostalosť panovala v celom severovýchodnom regióne v roku 1918 v novovzniknutej Československej republike.

Ludia, ktorí sa vracali z Ameriky, popri ťažko zarobených peniazoch prinášali so sebou aj cirkevnú literatúru, rozhodnosť a nebojácnosť, no hlavne uvedomenie a pochopenie, čo to je sloboda a hlavne Pravoslávna Cirkev.

Chudobní roľníci boli navyše nútení odovzdávať pre grécko-katolícku cirkev poplatky v naturálnej forme koblina (koblina - naturálna daň: obilie, seno, drevo a pod.) a rokovinu (rokovina – povinnosť veriacich odpracovať určitý počet dní na cirkevnom majetku), aj keď unesením vlády ČSR z roku 1920 boli zrušené, a museli platiť za iné náboženské úkony (krst, svadby, pohreb a pod.), čo ešte viac ožobračovalo ľud. To bolo príčinou, že obyvatelia Ladomírovej sa rozhodli vystúpiť z grécko-katolíckej cirkvi a vrátiť sa k vier svojich predkov – viere pravoslávnej, kňazi ktorej nežiadali od veriacich žiadne poplatky.(Škurla 2003, s. 84).

Za svoj aktívny postoj proti latinizácii a maďarizácii obradov grécko-katolíckej cirkvi bol ešte počas Rakúsko-Uhorska uväznený Juraj Lažo, budúci senátor Národného zhromaždenia ČSR za Sociálnodemokratickú stranu okresu Svidník. V roku 1921 sa sporia o koblinu a rokovinu Ladomírčania s greckokatolíckym kňazom Augustinom Šudichom. Ladomírčania mu odmietli platiť poplatky.(Škurla 2003, s. 84-85). Práve v čase sporu Ladomírčanov so Šudichom, z USA prichádza pravoslávny sviaščenik o Georgij Varchol do Becherova. Na žiadosť Ladomírčanov prichádza počas Veľkého pôstu do dreveného chrámu, kde slúži sv. Liturgiu pre celú dedinu.

Kurátorský zbor sa rozhodol pre návrat do Pravoslávnej Cirkvi. Zaslal žiadosť prezidentovi Masarykovi.“V 1922 roku sa senátor Juraj Lažo obracia k hlave Českej pravoslávnej obce v Prahe archimandritovi (neskôr arcibiskupovi) Savatijovi (Vrabcovi) s prosbou poslať duchovného pre pastiersku činnosť na Východnom Slovensku.(Шкаровский 2009, s.278). Ten im sľúbil a nakoniec 25. marca 1923 poslal dobrého

duchovného pastiera. Bol ním archimandrita Počajevskej Lavry Vitalij (Maximenko). Otec Vitalij si stanovil za cieľ byť misionárom, rozširovať Pravoslávie na Prešovskej Rusi a vytvoriť typografiu, ktorá by pokračovala v počajevskej tradícii.

21.novembra 1923 bol položený základný kameň novej kamennej cerkvi sv. Archistratiha Michaila. Za veľkej podpory veriacich z Lodomirovej, Vagrince, Krajného Čierneho, Krajnej Bystrej, Svidníka, Stropkova, a taktiež pravoslávnyimi Rusínmi ktorí žili v Amerike. Zaujímavé je, že medzi tými, ktorí podarovali pozemok pre stavbu chrámu, bol Michal Škurla, dedo budúceho prvojerarchu Ruskej Pravoslávnej Cirkvi v zahraničí, metropolitu Lavra. Stavalo sa podľa projektu inžiniera V. Leontieva (neskoršieho jeromonacha Jóva). Novopostavený chrám posvätil arcibiskup Pražský Savatij. (Горазд 2000, s.118). Stalo sa tak o rok neskôr dňa -21.11. 1924.

Od 1924 fungovala typografia vo Vyšnom Svidníku v dome senátora Juraja Laža. Archimandrita Vitalij tam zriadil domácu kaplnku a kanceláriu. Odtiaľ navštevoval i vzdialené obce, aby konal bohoslužby.(Aleš 1998) Medzi rokmi 1924-1926 bola pre misiu v Lodomírovej postavená nová budova. Od roku 1926 sa otec Vitalij úplne presťahoval do Lodomírovej a preniesol tam misiu aj s typografiou. 16. mája 1926 arcibiskup Savatij posvätil základy tlačiarenskej budovy. (Богданова, Клементьев 2007, s.9).

Už v 1924 roku vyšli prvé bohoslužobné knihy: Služobník, Trebník, Malý zborník, Molitvoslov a ďalšie. Prvý pravidelným vydaním bol Pravoslávny ruský kalendár (1924-1944).

Od roku 1928 v Lodomírovej začína vychádzať dvojtýždenník Pravoslávna Karpatská Rus. Od roku 1938 nesie názov Pravoslavnaja Rus. Náklad bol 3000 exemplárov, posielal sa do 48 štátov sveta.

V 1931-32 s veľkou pomocou veriacich z USA, Juhoslávie a s finančným darom Jeho kráľovského veličenstva Srbska Alexandra I. sa postavil nový objekt, zakúpil rýchlotlačiarenský stroj a cirkevnoslovanská sadzba.

Od roku 1928 prešlo Bratstvo na plný monastiersky život, tlačilo bohoslužobné knihy a každoročne prijímalo 2-3 tisíc veriacich. Neobyčajne veľa veriacich prichádzalo na prázdnik Usiknovenia hlavy svätého Jána Krstiteľa. Išlo o 6 kresťanských chodov z Medzilaboriec, Medvedieho, Becherova, Porúbky, Krajneho Čierneho a Vagrince. Veriaci ľud priťahovala časť pravej ruky sv. Joana, ktorá bola darovaná afonskými monachami (Шкапов 2007, s. 250). Od roku 1930 začína Bratstvo organizovať Dni ruskej kultúry a najpopulárnejší kultúrny program na Roždestvo Christovo Russkaja Jelka v 1938 roku ju navštívilo vyše 400 detí z okolitých farností a všetky dostali darčeky v podobe detských vecí. Otcovia monastiera slúžili národu v pravoslávnych chrámoch celého kraja,

organizovali kresťné chody, tlačili knihy. Od roku 1935 vydávali prílohu k novinám Detstvo i junosť vo Christi. V dôsledku tejto misionárskej práce bratstva počet členov pravoslávnych obcí a obyvateľov vyrástol. Ak po sčítaní v 1921 bolo na Slovensku okolo 2100 pravoslávnych veriacich, tak v roku 1940 ich už bolo 12 500. (Harbuľová 2000, s. 42-46).

Bratstvo monastiera tvorilo stále okolo 30 monachov. Autor Škarovskij vo svojom článku Monastier prepodobného Jóa Počajevského uverejnenom online píše, že prvým postrihnutým monachom z miestnych obyvateľov sa v roku 1926 stal Ignatij Čokina. Každodenný život vyzeral nasledovne: O 3.00 hod. ráno zvolávanie na modlitbu. Po nej mal každý svoje poslušanie, niektorí ostávali v chráme, kde čítali kafizmy a kánony. Od 7.30 do 8.00 boli raňajky: chlieb s čajom. Potom poslušanie. Od 12.00 do 14.00 bol obed s prestávkou a opäť poslušanie. O 18.00 sa slúžila večerná, po nej večera, krátky oddych a večerná modlitba. Všetci tí, ktorí pracovali v tlačiarňi chodili počas pracovných dní na bohoslužby len dvakrát ráno a večer.

V roku 1934 bol archimandrita Vitalij chirotonizovaný na biskupa a poslaný do New Yorku pre ruských emigrantov žijúcich v Amerike. Vladyka za svojho nástupcu vymenoval o. archimandritu Serafima (Ivanova). (Шкаровский 2016)

Začína sa zvyšovať počet a náklad kníh. Konajú sa seminárne kurzy, zintenzívňuje sa cirkevno-misijná činnosť, vzniká ikonopisná dielňa. Igumen Serafím cestuje do Bulharska, Srbska, kde dostáva veľmi veľkú materiálnu pomoc. Počas 2. svetovej vojny sa tlačí obrovské množstvo literatúry napr. v roku 1942 60 000 krátkych modlitebníkov, 300 000 Evanjelií od Jána, ďalšie Evanjeliá, 5 000 Trebníkov, apologetické a teologické knihy: Za veru, Byl li Christos?, Počemu komunisty honjat Christa, Pravoslávie i Inostranie, knihy Starého a Nového zákona, Besedy o Bohu i duchovnom mire, Praktičeskoje rukovodstvo dľa svjaščennoslužitelej pri soveršenii bohosluženiei a pod. Od tohto času do 1943 roku bolo v typografii Bratstva vytlačených vyše 2400 antimincov a tony kníh. (Шкаров 2007)

Všetko úsilie sa začalo sústreďovať na misiu a pomoc na okupovaných územiach Sovietskeho zväzu fašistami, kde v táboroch a mestách sa rozdávali knihy tlačene v Ladomírovej. To sa však nepáčilo niektorým a preto o. Ivan Ivanov napísal anonym na políciu do Bratislavy. List bol napísaný na stroji o. Nafanaila. V ňom o. Ivanov obviňuje Bratstvo, že neplatí dane, zatajuje príjmy, že archimandrita Serafím poberá nezákonne plat o. Sávvu, ktorý vraj vychováva deti zo slovenských obcí v ruskom duchu, nedovoľuje im učiť sa po slovensky, že o. Serafím zneužíva svoj slovenský pas, škodí Slovenskému štátu a pod. (Kulackij 2015, s. 41 - 42).

21.05.1943 bol o Ivanov vyhodený z monastiera. Zaujímavosťou je, že dotýčny rok pre tým narobil na farnosti v Bratislave nepríjemnosti, neprístoynosti a nevedel, kam sa má podieť. Prijalo ho Bratstvo! Dňa 29.08.1943 sa mal konať duchovný súd. Z dôvodu neochoty otca Vasilia Solovieva, správcu Pravoslávnej cirkevnej obce Ľutina, sa súd nekonal. Vznikla dokonca roztržka medzi ním a Bratstvom prep. Jova Počajevského v Lodomírovej. Došlo to až k odvolaniu otca Vasilia z funkcie administrátora pravoslávnych farností na Slovensku.

Bratstvo počas vojny rôznym spôsobom pomáhalo mnohým ako vedelo. V 1943 Bratstvo pomohlo a zamestnalo vyše 40 utečencov z frontu a o rok neskôr s pomocou monachov bolo pripravených 100 pracovných miest. Bratstvo pomáhalo aj finančne. Napríklad za svoju literatúru z Nemecka dostalo v apríli 1943 peniaze, ktoré podarovalo na postavenie pravoslávneho chrámu v Medveďom a časovne v Porúbke. A 24. septembra 1943 Duchovný sobor nariadil vyčleniť 15 percent všetkých svojích prostriedkov pre potrebu ruských, ľudí ktorí potrpeli pri bombardovaní Berlína. (Шкапов 2007, s. 263).

Pred príchodom Červenej armády dňa 26. novembra 1944, bola väčšina Bratstva evakuovaná v Bratislave, neskôr v Mníchove spolu s typografickými strojmi a troma vagónmi kníh.

V Lodomírovej v januári 1945 dobrovoľne ostali traja monasi: na archimandrita pozdvihnutý o. Sávva (Struve) – ktorý mal ako jeden z mála československé občianstvo, monach Vjačeslav (Nesterenko) a poslušník Vasilij Vinokurov. Budovy monastiera boli po bombardovaní sovietského letectva celkom zničené. Z tlačiarene, ubytovacej časti, trapezáríe, domu pre pútnikov a senníka boli rozvaliny. (Шкапов 2007). V 1945 roku otec Sávva napísal list miestnym úradom s prosbou o uhradenie materiálnej škody, ktorú monastier utrpel počas bombardovania. Celkovú sumu škôd ocenil na 1 860 762 československých korún. Kompenzácia však vyplatená nebola a Lodomirovský monastier sa už viac neobnovil. (Harbuľová 2000, s. 123 -125).

V októbri 1945 roku, na čele delegácie Mukačevsko-Prešovskej eparchie, igumen Sávva odovzdal biskupovi Orlovskému a Brianskému Fótiovi (Potirovi) prosbu o prijatie slovenských pravoslávnych obcí do jurisdikcie Moskovského Patriarchátu (Pavel, Bureha 2008, s.391).

Škarovský nakoniec spomína, že 20.-21. novembra 1945 sa v Lodomírovej za prítomnosti biskupa Vladimíra (Rajiča), konalo zhromaždenie miestnych duchovných slovenskej časti eparchie, ktorí sa obrátili k biskupovi s prosbou: uvoľniť slovenské farnosti pod jurisdikciu Moskovského Patriarchátu. Rozhodnutím Arichijerejského snemu Srbskej pravoslávnej Cirkvi, boli od 19. mája 1946, farnosti Slovenska, vrátane chrámu

bývalého Ladamírovského monastiera, odovzdané pod správu Pražskej eparchie Ruskej pravoslávnej Cirkvi.(Psarev, Burega 2012).

Nakoniec monastier v Ladamírovej pod vedením pražského biskupa Sergija fungoval ešte viac než rok, zatvorila ho už nová československá moc v roku 1946. V tom čase bol otec Sávva už ťažko ochorý.

Podľa svedectva príbuzných bol archimandrita Sávva naladený protihitlerovsky, aktívne pomáhal slovenským partizánom, ťažko prežíval svoju tzv. vinu keď jedna z partizánskych skupín bola chytená v úkryte a Nemcami zlikvidovaná. Po vojne otec Sávva, podľa niektorých svedkov, zobral na seba podvih jurodstva a skoro nič nejedol. Posledný nastojateľ monastiera zosnul 13. marca 1949 a bol pochovaný na cintoríne blízko chrámu monastiera. Otca Sávvu si obyvatelia do dnešných dní vážia ako človeka svätého života. Je tomu už vyše 71 rokov čo Bratstvo monastiera prepodobného Jova Počajevského v Ladamírovej nepôsobí. Pamiatka na monastier je však stále živá. Tradícia púte do Ladamírovej na sviatok Usiknovenia hlavy svätého Jána Krstiteľa ostala v podobe každoročnej púte Bratstva pravoslávnej mládeže na Slovensku aj veriacich zo širokého okolia.

V roku 2005 sa na farnosti v Ladamírovej koná Betlehenský večer. V roku 2007 bola Michalom Škurlom vydaná publikácia Ladamírová. Je v nej uvedená stať o pravoslávnej misii. V tom istom roku 2. Septembra 2007 je na mieste bývalého monstiera postavený Dom smútku.

V roku 2010 Pravoslávna cirkevná obec v Ladamírovej vydáva knihu: Z dejín pravoslávneho monastiera prepodobného Jova Počajevského v Ladamírovej. V roku 2012 je slávnostne dňa 12. septembra slávnostne posvätená pamätná tabuľa venovaná Metropolitovi Lavrovi. 11. septembra 2014 je slávnostne posvätený zrekonštruovaný vojenský cintorín z 1. svetovej vojny spolu s kaplnkou. Tohto istého roku farnosť Ladamírová dokončuje kompletnú výmenu strechy na chráme. Na farnosti sa koná vojenské duchovne cvičenie. (Varga 2015). V deň zosnutia otca archimandritu Sávvu sa na farnosti v Ladamírovej 13. marca tohto roku konalo Duchovné stretnutie.

Pamiatka na otcov monstiera je stále živá a udržiavaná. Počas septembrovej návštevy Ladamírovej igumenom Sväto-Trojického monastiera v Jordanville archimandritom Lukom, bola na besede s ním položená otázka: Kedy sa znovu postaví monastier v Ladamírovej? Jeho odpoveď mnohých príjemne prekvapila. Základy monastiera máte už položené. Sú to otcovia na monastierskom cintoríne. Pošli, Bože, správnych ľudí v našich zložitých časoch!

Zoznam použitej literatúry:

ALEŠ, Pavel, 1998. *Pravoslávna cirkev u nás*. Prešov. ISBN 80-967801-2-3.

БОГДАНОВА, Т. А. а А.К. КЛЕМЕНТЬЕВ, 2012. Материалы к истории типографского иноческого братства Преподобного Иова Почаевского на Карпатах. In: *Православный Путь*. 2007-2011. с. 9.

ГОРАЗД, 2000. Судьбы святой православной веры на территории бывшей Чехословакии. In: *Православный путь*. с. 118.

HARBULOVÁ, E., 2000. *Ladomirovské reminiscencie: Z dejín ruskej pravoslávnej misie v Ladomirovej 1923-1944*. Prešov. ISBN 80-88885-96-5.

KULACKIJ, V., 2015. *Kronika života protojereja Vasilija Solovjeva a jeho slúženia Svätému Pravoslávniu*. Prešov: Pravoslávny kňazský seminár PU v Prešove. ISBN 978-80-555-1450-5.

MAREK, P. a V. BUREHA, 2008. *Pravoslavní v Československu v letech 1918-1953: Příspěvek k dějinám Pravoslavné církve v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-171-0.

ПСАРЕВ, Андрей а В. БУРЕГА, 2012. Братства Преподобного Иова Почаевского и их роль в истории Русской Православной Церкви Заграницей. [online]. [Cit. 12. Marca 2016]. Dostupné z: <http://www.rocorstudies.org/church-people/clergy-and-monastics/2012/06/22/trudy-kda-16/#note-947-49>

ШКАРОВ, М., 2007. Монастырь преподобного Иова Почаевского в Словакии, In: *Вестник русского христианского движения: Журнал Париж*: №192. I-2007, с. 250.

ШКАРОВСКИЙ, М., 2009. *История русской церковной эмиграции*. СПб. ISBN 978-5-91419-170-9.

ШКАРОВСКИЙ, М.: Монастырь Преподобного Иова Почаевского в Ладомировой. [online]. [Cit. 11. Marca 2016]. Dostupné z: http://www.wikiwand.com/ru/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8B%D1%80%D1%8C_%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%98%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2_%D0%9B%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9

ŠKURLA, M., 2003. Z dejín Ladomírovského monstiera. In: *Pravoslávny kalendár*. Roč. 2004, s.84. ISBN 80-968134-7-1.

VARGA, M., 2015. Duchovné cvičenia pravoslávnych duchovných v ladomirovej. In: *Odkaz sv. Cyrila a Metoda*. Roč. LXII 2015, č. 6, s. 26. ISSN 0139-9012.